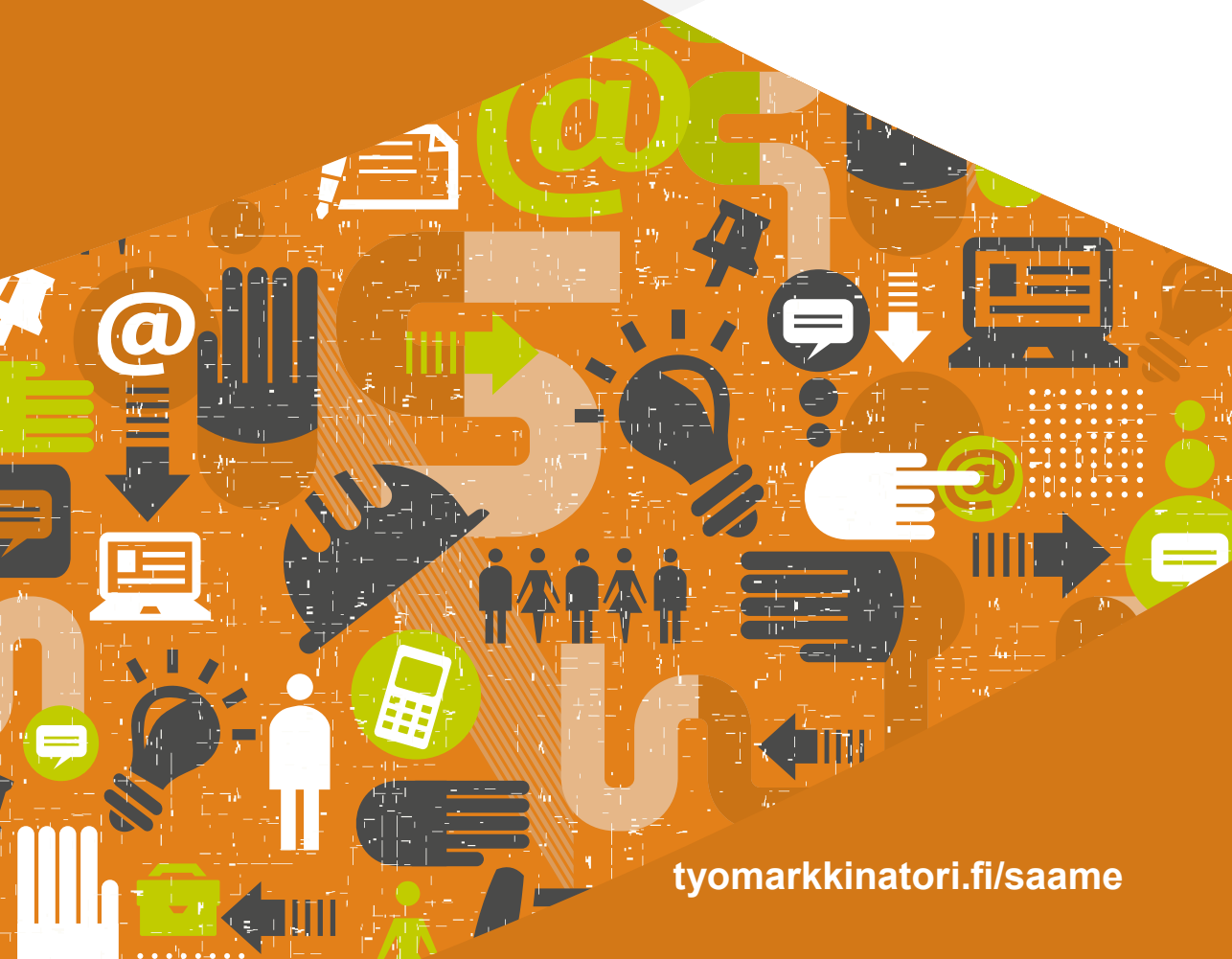




TE-palvelut | AN-tjänster  
TE services

# Gitta bargoeallimii



[tyomarkkinatori.fi/saame](http://tyomarkkinatori.fi/saame)

## Gitta bargoeallimii TE-bálvalusat geavahusastat

*Ozatgo bargosaji? Háliidivččetgo lonuhit dálá bargosaji eanet miela miel bargosadjái? Smiehtatgo, makkár lasseskuvlejumi dárbbášat, vai beasat bargoeallimis ovddasguvlui? Leatgo smiehttan álgit fitnodatdoallin? Dárbbášatgo ámmátlaš veajuiduhttima vai birget bargoeallimis?*

*Bargo- ja ealáhusbálvalusat (TE-bálvalusat, TE-palvelut) fáallet valjit dieđuid ja máhtu ealáhusain, bargosajiin, skuvlejumis, hárbhallamis ja fitnodatdoalus ruovtturiikkas ja olgoriikkain. Sáhtát ávkkástallat fierbmebálvalusaideamet, ringet riikkaviidosas bálvalannummirii dahje boahitit TE-doaimmahakkii háleštallat persovnnalaš áigevárremin.*



**Diehtu suoma- ja ruoŋagillii  
čujuhusas**  
[www.tyomarkkinatori.fi](http://www.tyomarkkinatori.fi)

## Leage aktiivvaláš – geavat mánggabealat bálvalusaideamet

Leatgo barggus, bargguheapme, stuđe-remiin, báhcimin bargguheapmin dahje máhcamin bargoeallimii? Álggat bargoohcamat TE-doaimmahagas.

Mii rávvet ja hárbjehit bargoohcciid bargguohcamis. Ohcat ja fállat dutnje heivvolaš bargosajiid. Fitnodaga vuodđudeami plánen olmmoš oazžu veahki TE-doaimmahagaid lassin guovlulaš fitnodatbálvalusain.

Álggat bargguohcama Personáššehasa ležas áššiid dikšun –fierbmebálvalusas (**Oma asiointi**), dalle du dieđut leat seammás min ánus, go ohcat bargoaddái heivvolaččamus bargi. Álggat bargguohcama fierpmis – gávnnat johtilamosit bálvalusaideamet, maid dárbbášat.



**Álggat bargoohcama  
čujuhusas**  
[www.tyomarkkinatori.fi](http://www.tyomarkkinatori.fi)

### Geahča bargosajiid nehtas

Työmarkkinatoris (Bargomárkantoarga) gávnnat ovtta sajis bargoeallimii laktáseaddji dieđuid ja bálvalusaideamet. Sáhtát ráhkadit bargoohcanprofiilla, ohcat bargosajiid earret eará ámmátjoavkku, báikegotti dahje almmuhusbeaivemeari mielde dahje geavahemiin sátneozu. Dasa lassin ee. ruovttodoallobargoaddiid almmuhusaideamet gávnnat Rabas bargosajit -bálvalusas čujuhusas paikat.te-palvelut.fi.

Go čálihat iežat sisa Työmarkkinatorii ja ráhkadit bargoohcanprofiilla, oáččut vásáhu-

saidat ja máhtot vuodul evttohusaid dutnje heivvolaš bargosajiin. Bargoohcانprofillaas sáhtát ovdanbuktii ovdamearkka dihtii iežat bargohistorjjá, skuvlejumi ja eará máhtu. Bargoohcانprofilla sáhttá maiddái almmustahttit bargoaddiide oaidnin láhkai.

### **Bargoohcانhárjehus lasiha sihkkarvuoda bargoohcانii**

Dievasmahte ja beaivít bargoohcانdáidduidat bargoohcانhárjehussii oassálastimiin.

Hárjehusas manno čađa bargoohcان eará oasseguovvluid, bargomárkaniid dili ja bargoaddiid vuordámušaid sihke oahpásmuvvat bargoohcان elektrovnnalaš kanálaide ja gaskaomiide. Bargoohcانhárjehus lea buorre vejolašvuolta hárjehallat barggu ohcama, vai lihkostuvat iežat bargogearahallamis.

### **Bargui olgoriikii**

Áiggošitgo bargat olgoriikkain? Kárte iežat giellamáhtu ja dáidduid ja iežat suorggi barggolašvuodadili čuožahatriikkas. EURES-portálas gávnnat EU-riikkaid rabas bargosajiid ja dieđuid bargama birra iešguđet riikkain.

Loga eambbo

**Tyomarkkinatori.fi > Henkilöasiakkaat > Kansainvälisyys > Töihin tai harjoitteluun ulkomaille**  
**www.eures.europa.eu**

### **Barggolašvuodaplána dahkkojuvvo ovttas**

TE-doaimmaha áššedovdi oahpista barggu ohcamis, háleštallá duinna bargoohcانávaldagain ja árvvoštallá máhtu.

TE-doaimmahat (Bargo- ja ealáhusdoaimmahat) lágida vuosttamuš jearahallama duinna viđa árgabeaivvi siste dan maŋŋá, go leat ohcagohtán barggu. Álgojearahallamis kártejit du dili ja dutnje dahkkojuvvo plána barggu oazžumii. Jearahallamis suokkardalat ovttas áššedovdiinat, makkár bargosajiid sáhtát ohcat dahje leago dus dárbu skáhpot skuvlejumi dahje molsut bargosuorggi. Álgojearahallamis árvvoštallet maiddái du bálvalandárbbuid. Bálvalandárbbu árvvoštallan lea guovddáš oassi du barggu oazžuma doarjumis ja bálvalusaide láidesteamis.

TE-doaimmahat dahje gielaideahččaladdan lágida dutnje álgojearahallama maŋŋá vihtta dievasmahtti bargoohcانságastallama golmma čuovvovaš mánotbaji áigge. Ságastallamat figgojuvvojit lágiduvvot guovtti vahku gaskkaid. Dievasmahtti bargoohcانságastallamat lágiduvvojit du individuála dili ja bálvalandárbbu mielde.

Bargoohcانságastallamiid lassin, mat lágiduvvojit golmma mánotbaji gaskkaid, dutnje lágiduvvojit guokte dievasmahtti bargoohcانságastallama guđa mánotbaji gaskkaid dan maŋŋá, go álgojearahallamis dahje eará dievasmahtti bargoohcانságastallamis lea gollan guhtta mánotbaji. Dát dievasmahtti bargoohcانságastallamat gusket dutnje dušše, jus leat bargguhis bargoohcان, itge oassálaste bálvalusaide, mat dorjot barggu oazžuma.

Bargoohcانságastallamis oáččut doarjaga barggu ohcamii. Dasa lassin du barggu ohcama bohtosat ja barggu oazžuma plána ollašuvvan árvvoštallojuvvojit.

Bargoohcanságastallamiin bálvalusdárbbuid árvuoštallan dárkkistuvvo ja du láidestit dan mielde bálvalusaid ollái.

### **Dorvu bargodili rievddadettiin**

Go leat áitojuvvon celkojuvvot eret dahje du leat cealkán eret ekonomalaš dahje buvttadeami sivaiddihtii dahje jus du leat bidjan lupmui dahje dus lea nohkamin mearreáigásaš bargogaskavuohhta, sáhtát oažžut friijavuoda bálkkáin, go oassálasttát barggu ohcamii. Go oassálasttát barggolašvuoda buorideaddji bálvalusaid, sáhtát oažžut bargguhisvuodaovddu bajádusain.

Jus leat bargguheapme, sáhtát oažžut buhtadusa bargojeahallanmátkkiid mátk- ja idjadangoluin.

Bargguhisvuodaovddu máksi sáhttá mieđihit johtindoarjaga barggu vuostáiváldimis šaddan bargomátke- dahje eará goluide dahje bargobáikegoddái fárremii.



**TE-bálvalusat doarju bargogaskavuoda rievvdandili.**

### **Lasit ámmátdáiddut dahje vällje áibbaš odđa karriera**

Jus smiehtat máhtut ovddideami dahje ámmáhamolsuma, fállat du dárbbášan dieđu skuvlenvejolašvuodain, skuvlen- ja ámmát-surggiin ja stuđeremiid ruhtadeamis.

Sáhtát háleštallat du skuvlen- ja bargo-vejolašvuodain áššedovdiin TE-doaimma-

hagas dahje ringet skuvlenrávvema riikka-viidosaš telefonnummirii. Gávnnat dieđu maiddáa fierpmis.

[www.tyomarkkinatori.fi/ammattitieto](http://www.tyomarkkinatori.fi/ammattitieto)  
[www.opintopolku.fi](http://www.opintopolku.fi)  
[facebook.com/koulutusneuvonta](https://facebook.com/koulutusneuvonta)



**Máנגgabealat diehtu skuvlejumiin ja ámmáhiin tyomarkkinatori.fi –siidduin ja TE-doaimmahagas.**

### **Veahkki ámmátválljemii ja karriearaplánemii**

Go välljet iežat boahttevaš ámmáha, suokardala ja čielggat almmá ovdagáttuid haga, makkár vejolašvuodát leat fállun, maid háliidivččet bargat ja mii livččii dutnje vejolaš. Jus háliidat ámmátolbmo veahki ja oainnuid du suokardallamiid doarjjan, sáhtát ávkástallat ámmátválljema ja bargoeallinbagadallama psykologabálvalusaiguin, maid TE-bálvalusat fáallet.

Loga eambo: [Tyomarkkinatori.fi](http://Tyomarkkinatori.fi) > [Henkiloasiakkaat](#) > [Ura ja työsuhte](#) > [Ammatinvalinta tai vaihtaminen](#)

### **Karriearahárjehus**

Karriearahárjehusas čielggasmahtát ámmátválljen- ja karriearamolssaeavttuidat. Oaččot bagadallama skuvlejupmái ohcaleapmái. Hárjehus ollašutto eanaš joavkohápmásažžan, dalle oažžut doarjaga bagadalliid lassin earáin dávisteaddji dili olbmui.

## Skuvlejumiin ođđa čehppodat

### Bargofápmoskuvlen

Bargofápmoskuvlejumiin sáhtát beaivádit čehppodagat dahje skuvlet iežas ođđa suorgái. Bargofápmoskuvlen lea oaivvilduvvon vuosttažettiin badjel 20-jahkásaš bargguhe-miide dahje olbmuide, geaid bargguhisvuoh-ta áitá.

Oassálastiide nuvtá skuvlejumi ordnejit ámmátlaš rávisolbmuidskuvlenguovddážat, ámmátlaš oahppolágádusat, allaskuvllat ja priváhta skuvlenbálvalusaid buvttadeaddjit

Ámmátlaš bargofápmoskuvlen sikte dájvá dutkosii. Das sáhtá čađahit vuodđo-, ámmát- dahje spesiálaámmátduktosa dahje dutkosa oasi. Mihttomearrin sáhtá leat maiddá allaskuvlaoahpuid loahpaheap-mi. Lassin fállon lea joatkka- ja dievas-mahttinskuvlejupmi ja fitnodatskuvlejup-mi fitnodatdoaimma álggaheadjái dahje dan smiehttan olmui. Maiddá rávisolb-muid vuodđooahpahusa sáhtá ordnet, jus vuodđooahpahusa oahppomeari váilun lea easttan ámmátlaš skuvlejumi čađaheapmái.

Oktasašskáhpposkuvlejupmi lea bargoad-di ja TE-bálvalusaid áššedovdi ovttas plá-nejuvvon ja skáhppojuvvon bargofápmos-kuvlejupmi. Sisafárrejeaddjiide ordejuvvo vuogáiduvvanskuvlejumi, mii ovddida ja doarju stuđeantta vejolašvuodaid oassálastit suomelaš servodahkii dan aktiivvalaš laht-tun.

Bargofápmoskuvlejumi sáhtát ohcat fier-bmeskoviin dahje ohcanskoviin maid oažžu TE-doaimmahagas.

Skuvlenfákta-bálvalus sádde dieđuid njuolga du šleađgapostii skuvlejumiin maid leat sáv-van.

### Eaktodáhtolaš stuđeren bargguhisvuodaovdduin

Maiddá eaktodáhtolaš ollesáigásaš stuđeren bargguhisvuodaovdduin lea dihto eavttui-guin vejolaš Eaktodáhtolaš stuđeremis galgá soahpat TE-guovddážiin ovdal stuđerema álggaheami. Oahpuid áigge máksojuvvo bargguhisvuodabeaiveruhta dahje bargomár-kandoarjja gollobuhtadus.

Eaktodáhtolaš oahpuid doarju bargguhisvuodaovddu gáibádussan lea ear-ret eará, ahte

- ▶ stuđerema doarjuma árvvoštallet lasihit čielgasit vejolašvuodaid oažžut barggu.
- ▶ oahput leat ollesáigásačča.
- ▶ stuđerema doarjumis sohppojuvvo barggolašvuodaplánas dahje plánas mii buhte dan.
- ▶ leat deavdán 25 jagi

Jus oahpuid ii sáhte doarjut bargguhis-vuodaovdduin, sáhtá dus lihkká leat vejolašvuoh-ta siidoáigásaš stuđeremii bargguhisvuodaovddu manatkeahttá. Lassidieđuid oaččut skuvlenrávvemis dahje min neahttasiidduin.

### Oahppasoahpamušskuvlen

Oahppasoahpamušskuvlejumiin lea álki skáhppot ámmátlaš vuodđodáidduid dahje lasi čehppodaga. Oahppasoahpamuš lea mearreáigásaš bargosoahpamuš, masa gullá barggus oahppan ja teorehtalaš ávdna-siid stuđeren oahppolágádusas

Bargoaddi máksá stuđerejeaddjái bálkká bargosoahpamuša vuođu. Jus leat bargguheapme, bargoaddi sáhtá ohat ja oažžut TE-doaimmahagas bálkádorjaga. [www.opintopolku.fi](http://www.opintopolku.fi)

## TE-bálvalusat álggaheaddji fitnodatdoallái

TE-doaimmahat rávve du, go plánet fitnodaga vuođđudeami ja dárbašat lassidieđuid fitnodatbarggus ja doarjaga fitnodaga vuođđudeamis.

Álggahanruđain dorvvastit fitnodatdoalli áigáiboađu fitnodatdoaimma álggahan- ja stáđásmahttináigodagas. Álggahanruhta mieđihuvvo eanemustá 12 mánnui, ja dat ohccojuvvo TE-doaimmahagas. Eará guovlulaš fitnodatbálvalusat fáallet álggaheaddji fitnodatdoallái mánggabealat rávven-, doaibmasadje- ja eará bálvalusaid. Fitnodatbargodáidduid sáhtát skáhppot ja dievasmahttit skuvlejumiin, go fitnodatdoaimma álggaheami ja fitnodatskuvlejumi lea vejolaš ovttahttit njuovžilit.

Fuomáš, ahte bargguhis bargoohccin sáhtát válljet ozatgo álggahanruđa vaid bargguhisvuohtaovddu fitnodatvuođa njealji vuosttaš mánus. Jos álggahat fitnodatdoaimma iežat bargguhisvuohtaáigge, de fitnodatdoaimma váldo- ja siidodoaimbásašvuohta ii árvvoštallojuvvo njealji vuosttaš mánu áigge fitnodatdoaimma álggaheamis. Bargguhis bargoohccin oaččut namuhuvvon áiggis bargguhisvuohtaovddu. Loga lasi suomagillii, sámejillii ruođuid siste:

**Tyomarkkinatori.fi > Henkilöasiakkaat > Työttömyysturva > Yrittäjän ja itsensä työllistäjän työttömyysturva**

Jos oaččut boaduid fitnodatdoaimmas namuhuvvon njealji mánu áigge, de dutnje mákssojuvvo soabahuvvon bargguhisvuohtaovdu. Lassidiehtu bargguhisvuohtaovddu máksiin: [www.kela.fi](http://www.kela.fi), [www.tyj.fi](http://www.tyj.fi)

TE-doaimmahagat ja ealáhus-, johtolat- ja birasguovddážit (EJB-guovddážit) fáallet skuvlejumi fitnodatdoallin áigon ja fitnodatdoallin jo doaibman olbmuide. Lassidieđuid fitnodatskuvlenfálaldagain oaččot fierpmis ja EJB-guovddážis.

**Álggaheaddji fitnodatdoalliid vuođđorávven:**  
**Yritys-Suomi-telefonbálvalus**  
**0295 020 500**



**Ovttahte fitnodatdoaimma ja fitnodatskuvlejumi njuovžilit.**

## Doarjja bargui beassamii

### Bálkádorjja

Jus it ieš lihkostuva oažžut barggu, sáhtát diđoštallat TE-doaimmahagas vejolašvuođaid beassat bálkádorjagiin dorjojuvvon bargui. Dalle bargoaddái mákssojuvvo doarjja du bálkáheapmái.

TE-doaimmahat árvvoštallá álo mieđihuvvogo bálkádorjja- Bálkádorjojuvvon bargu galgá lasihit bargguhis bargoohcci ámmátlaš čehppodaga ja ovddidit bargoaddi bargui beassama bálkádorjojuvvon barggu maŋŋá.

### Barguihárjehus

Jus dárbašat persovnnalaš doarjaga bargosaji ohcamis dahje bargui sirdašuvvamis, TE-doaimmahaga bokte sáhtát oažžut barguihárjeheaddji. Barguihárjeheaddji

sáhttá muhtun dáhpáhusain doarjut du oahpposoahpamušskuvlejumis stuđeremis. Seammás barguihárjeheaddji doarju maiddái bargoaddi.

## Bargoiskkadallan

Bargoiskkadallan lea bargosajis ordnejuvvon bargui beassama ovddideaddji bálvalus. Bargoiskkadallama áigge it goittotge leat bargogaskavuođas bargoiskkadallama ordnejeaddjái.

Earálágan bargguid iskkadallamiin sáhtát gávdnat bargo- ja skuvlejupmemolssaeavttu, jus dus váilu fágalaš skuvlejupmi dahje leat molsumin suorggi dahje ámmáha. Bargoiskkadallama mihttomearrin lea čielggadit, leago suorgi dahje ámmát beroštahtti vai livččiigo fitnodatbargu sutnje heivvolaš karriearamolssaeaktu.

Bargoiskkadallamis čielgá maiddái leatgo gárvvis máhccat bargui, jus leat leamašan guhkká eret bargomárkaniin.

Bargoiskkadallanbáikki skáhppo TE-doaimmahat. Sáhtát maiddái ieš ohcat báikki, man TE-doaimmahat dohkkeha. Bargoiskkadallamis dahkko soahpamuš.

## Ámmátlaš veajuiduhttin

Go váddu dahje buohcuvuohta lea oassi du eallima, sáhtát dárbašit barguidat nuppástusaid dahje sierra ordnemiid. TE-doaimmahaga fállán bálvalusat dievasmahttet dáhpedorbme- ja johtolatdáhkádušlágádusaid, bargoealáhtlágádusaid ja Álbmotealáhtlágádusa ordne ámmátlaš veajuiduhttima.

[www.vkk.fi](http://www.vkk.fi)

[www.tela.fi](http://www.tela.fi)

[www.kela.fi](http://www.kela.fi)

## Bargguhisvuođadorvu

Go bargguhis barggu ohcon ozat barggu dahje oassálasttát bargui beassama ovddideaddji bálvalusaidasamet, sáhtát oažžut áigáibođu dorvvasteapmin bargguhisvuođaovddu. Bargguhisvuođaovddut leat dienasbeaiveruhta, vuođđobeiveruhta ja bargomárkandoarjja. TE-doaimmahat dutká bargguhisvuođaovddu oažžuma bargofápmopolitihkalaš gáibádusaid ja addá ovddu máksái bargofápmopolitihkalaš cealkámuša. Máksi, Kela dahje bargguhisvuođakássa, dutká eará ovddu oažžuma gáibádusaid.

Jus bargui beassama ovddideaddji bálvalusas – bargoohcanhárjehus, karrierahárjehus, skuvleniskkadallan ja bargoiskkadallan – lea sohppojuvvon bargobeassanplánas, bálvalusa áigge sáhttá leat vuoigatvuohta bajiduvvon bargguhisvuođaovdui. Lassin bálvalusa áigge máksojuvvo gollobuhtadus.

Lassidieđuid bargguhisvuođadorvui gullelaš áššiin oaččot min fierbmiesiiduin dahje riikkaviidosaš bálvalannummiris. Iežas áššiid dikšun -fierbmebálvalusas sáhtát lohkat TE-doaimmahaga addán bargopolitihkalaš cealkámušaid ja vástidit dutnje sáddejuvvon čielggadanbivdagiidda. Du bargguhisvuohtaovddu dásis, aktiiva-vuohtaeavttuin ja bargguhisvuohtaovddu ohcamis oaččut dárkileabbo dieđuid iežat bargguhisvuohtakássas dehe Áel:s (Kelas).

[www.kela.fi](http://www.kela.fi)

[www.tyj.fi](http://www.tyj.fi)

## TE-telefonbálvalusat

**Personáššehasa rávven** 0295 025 500

- rávven TE-bálvalusain  
- láidesteammi fierbmebálvalusaid geavaheapmái  
- bagadallan bálvalandárbbu čuovvu bálvalussii

**Bargguhisdorvorávven** 0295 020 701

**Golahusrávven** 0295 020 702

- facebook.com/koulutusneuvonta

**Ruoššagielat rávven** 0295 020 715

Русскоязычная консультационная служба

**YRITYS-SUOMI- telefonbálvalus**  
**Fitnodatdoallin áigon olbmuide** 0295 020 500

 Suomi.fi

[www.suomi.fi/yritykselle](http://www.suomi.fi/yritykselle)

Háladeami haddi lea áššehasa iežas  
operáhtorsoahpamuša  
miehde

**tyomarkkinatori.fi/saame**

TE03 pohjoissaame 10.2022

24